

Kolem Česka - Desetileté putování podél hranic

Ve druhém dílu našeho cestopisu bych vám rád představil nádhernou hřebenovku Orlických hor, ale nejen tu. Oblast, kterou jsme na úvod našeho putování prošli, pro mě byla jedním z největších restů. Totiž, do Orlických hor se před 20 lety přiznal můj strýc, konkrétně do Jamného nad Orlicí. Kraj kolem horního toku Tiché Orlice a masiv Suchého vrchu proto znám velmi důkladně, ale mojí naprostou ostudou bylo, že hlavní hřeben Orlických hor jsem nikdy neprošel, pouze jsem do hlavní části pohoří jednou letmo nahlédl při výletu na kole. Nyní jsem tedy konečně měl možnost tuto ostudu napravit!

Orlické hory - Zádumčivý kraj řopíků a překrásných chalup

Když jsme se po 6 hodinách konečně vymotali z Náchoda, měli jsme v nohách už 8 kilometrů. Naším cílem pro první pochodový den byl Nový Hrádek, a na úvod nás čekalo 5 pohodlných kilometrů krásným údolím Metuje do osady Peklo. Také zde jsme se setkali s Bartoni z Dobenína a Jiráskem. Původní mlýn Pekelec na soutoku Metuje a Olešenky je doložen již v 16.st. a Alois Jirásek do něj zasadil děj povídky V Pekle. Roku 1912 starý mlýn ve vlastnictví textilních magnátů Bartoňů z Dobenína, nám dobře známých z Náchoda, přestavěl Dušan Jurkovič na romantickou výletní restauraci. My se zde osvěžili Rychtářem, Pepa okusil i místní hermelín. Krátká pauza přišla vhod, ale brzy jsme vyrazili dále, před námi bylo 7 km do Nového Hrádku, kde jsem chtěl stihnout prohlídku kostela, otevřeného při večerní mši. Vydali jsme se tedy ještě sevřenějším a divočejším údolím proti proudu říčky Olešenky, již po červeně značené Jiráskově cestě, která nás bude provázet dalších skoro 50 km.

Obr. vlevo – Peklo

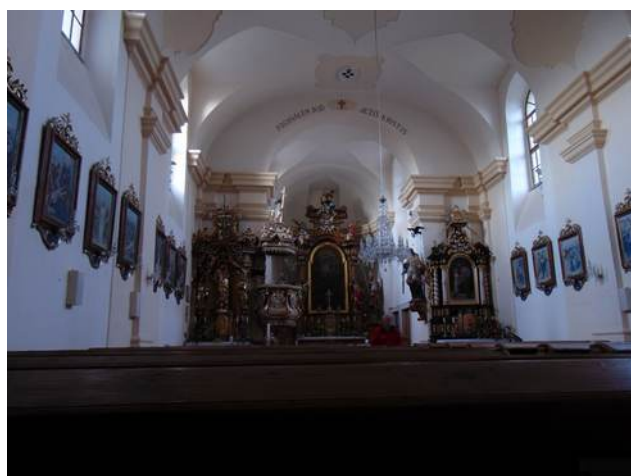
obr. vpravo – údolí Olešenky

Červená nás dovedla až pod Nový Hrádek, v osadě Doly jsme ovšem trochu nepochopitelně minuli její odbočku a zašli si údolím Jestřábího potoka. Do Nového Hrádku nás tak vyvedla až značka žlutá, ale zacházky jsme nelitovali. Na kraji městyse jsme poprvé uviděli kus úžasné krásy tohoto kraje. Malebné chalupy, většinou v perfektním stavu, nám ve spolupráci s podvečerními červánky připravili hodně seriózní uvítání v Sudetech. Nový Hrádek, německy

Neubürgles, totiž v minulosti ležel na jazykové hranici. Zatímco v kostele probíhala mše, v klidu jsme se na náměstí navečeřeli z vlastních zásob. Kostel sv. Petra a Pavla z roku 1723 vypadá vcelku obyčejně, nicméně jeho autorem je slavný Jan Blažej Santini. A neméně slavní autoři se podíleli na jeho výzdobě. Hlavní oltář pochází z dílny Matyáše Bernarda Brauna a jeho obraz měl namalovat Petr Brandl. Taková koncentrace slavných jmen je na obyčejný venkovský kostel v zapadlém podhorském městečku velmi neobvyklá, a tak jsem využil příležitosti a po skončení mše se barokními skvosty šel pokochat, což místního faráře možná trochu překvapilo. Nedal ale na sobě nic znát a hezky si se mnou popovídal. Další pamětihodností městyse je zřícenina hradu Frymburk, kterou jsme zvažovali jako místo pro přespání. Z hradu se dochovala mohutná okrouhlá věž, nicméně areál je oplocen a slouží jako pastviště koz a ovcí. Vrátili jsme se tedy do centra a v restauraci Na Kovárně do sebe kopli jednoho Radegasta. Mezitím se už úplně setmělo a místo našeho prvního noclehu jsme vyrazili hledat potmě.

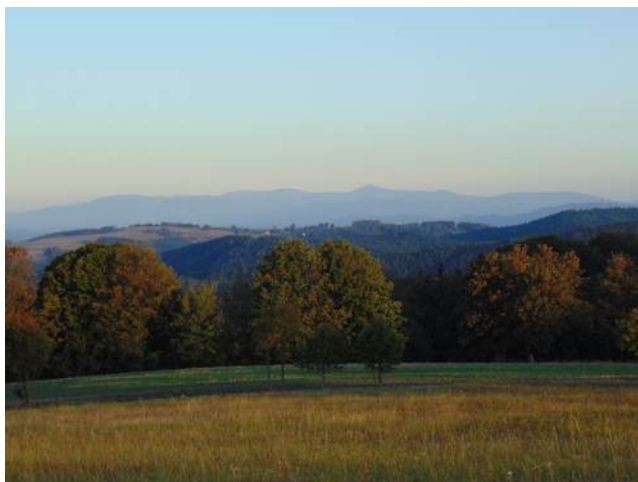
obr. vlevo – Nový Hrádek

obr. vpravo – Kostel sv. Petra a Pavla v Novém Hrádku

Místo jsme našli bez problémů, a jaké! V noci za svitu čelovek nás nejprve zaujalo bizarní torzo nedostavěné větrné elektrárny, nedaleko kterého jsme se pod břízou na pěkném rovném plácku utábořili. Po 23 kilometrech bylo spaní velmi příjemné a probuzení pak bylo z kategorie mimořádných! Vystrčit hlavu ze spacáku, pozvednout se na lokti a přímo před sebou spatřit Krkonoše a celý kraj, pomalu se podzimmě zabarvující, v zlatavé záři ranního slunce? To by probudilo i mrtvého! Díky Pepovi a jeho vařiči jsme navíc měli ke snídani i teplý nápoj. Musím zde vůbec svého parťáka pochválit za jeho praktičnost, která je úplným opakem mého chaosu. Už kdysi dávno ve Fatře jsem ho obdivoval, protože měl nejmenší batoh a v něm nejvíce věcí. Na rozdíl od mé příšerně sbalené krosny, ve které se vždy musím deset minut přehrabovat a pak ji půl hodiny nemůžu zapnout, je ta Pepova, mimochodem zbrusu nová, perfektně zorganizovaná. Kromě vařiče jsem ocenil také praktickou celtu, na které jsme se pohodlně mohli rozložit oba a trochu se uchránit od případné rosy nebo nečistot. Já totiž neměl ani karimatku! Pepa měl nafukovačku a jako další vychytávku navíc i nafukovací polštářek. A zatímco jsem svoji ranní meltičku popíjel z plechovky od hrášku, která mi posloužila jako improvizovaný hrníček, Pepa si trochu pošramotil pověst, protože svoje müsli musel jíst mojí půjčenou lžící. Vyrázili jsme nakonec po osmé hodině, a pustili se do dalších kilometrů, byť prvních 5 do Olešnice bylo lehounkou rozcvičkou, sloužící dobře hlavně k vytrávení mojí bohaté snídani. Kolem prvního řopíku, lehkého

bunkru předválečného československého opevnění, odkud se naskýtal krásný pohled na Vrchmezi - náš další cíl, jsme seběhli na silnici a po ní pochodovali až do Olešnice. U Zelinkova mlýna jsme překročili bývalou protektorátní hranici a tím vstoupili na území bývalých Sudet i v politickém slova smyslu. Posléze jsme poprvé uviděli i hranici současnou - tu, která nám má být hlavní průvodkyní.

obr. vlevo – Krkonoše po probuzení

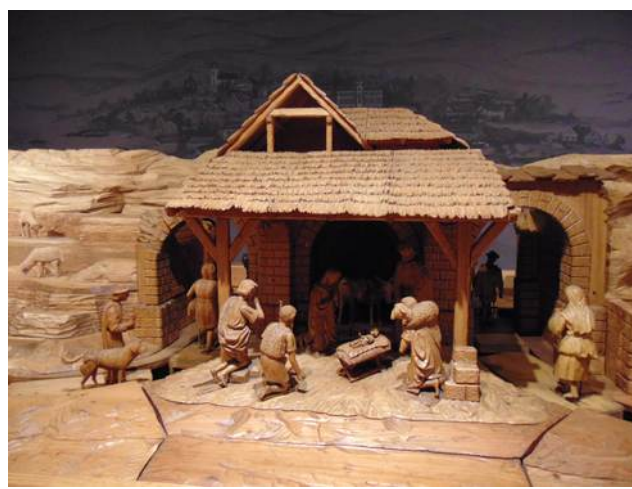

obr. vpravo – nedostavěný větrník a řopík

Olešnice v Orlických horách, německy Gießhübel, bývala kdysi městečkem, a také zde jsme se pokochali několika nádhernými chalupami. V centru obce se nachází pěkné svažité náměstí, od kterého vede zajímavé kryté schodiště ke kostelu sv. Máří Magdalény. Přímo na náměstí stojí bývalý lovecký zámek a poměrně honosná radnice z roku 1709. V její budově sídlí kromě obecního úřadu také infocentrum a je zde vystaveno největší turistické lákadlo obce. Mechanický betlém vytvářel místní tkadlec Josef Utz od 30. let až do své tragické smrti, v roce 1944 ho zabil špalek vymrštěný z cirkulárky. Betlém sice drahně času přežíval na půdě, ale nakonec se ho podařilo znovu zprovoznit. Nevyniká přílišnou krásou, ale propracovaným mechanismem pohyblivých figurek, pastýři, psi a ovečky po stranách chýše doopravdy pochodují, a Ježíšek v jesličkách, před kterým padají pastýři na kolena, máchá malinkýma ručičkama. Betlém nám - osamělým turistům ukázala a pustila ochotná paní z infocentra. V obchůdku jsme poté ještě doplnili některé zásoby, přeci jen nás čekal dlouhý úsek bez obchodu, a vyrazili vzhůru.

obr. vlevo – kostel sv. Máří Magdalény v Olešnici

obr. vpravo – Utzův mechanický betlém

Teprve za Olešnicí nás konečně přivítaly Orlické hory, do té doby jsme se pohybovali v Podorlické pahorkatině. A přivítaly nás zostra, čekalo nás 5 km stoupání z Olešnice na Vrchmezí. Stoupání vedlo nejprve po loukách a my se museli neustále otáčet, neboť výhledy přes Olešnici na Krkonoše v dálce stály za to! Z Ostružníku se pak naskytly první výhledy také do Kladské kotliny a na Soví hory. Výstup jsme zvládli bez problémů a stanuli na vrcholu Vrchmezí. Vrchmezí! Kolikrát ho Jirásek zmínil ve svých románech! Kolik mých oblíbených Jiráskových hrdinů z kraje kolem Hronova hledělo na jeho tmavou siluetu. S nadmořskou výškou 1 084 metrů je třetí nejvyšší horou Orlických hor, spolu s Velkou Deštnou je jedinou ultratisícovkou pohoří (jako ultratisícovky označili autoři projektu Tisícovky hory s prominencí alespoň 100 metrů a izolací alespoň 1 km). A hlavně, pod názvem Orlica je nejvyšší horou polské části pohoří - Góry Orlickie jsou tak 13. nejvyšším v Polsku. Je proto součástí Koruny hor Polska, souboru 28 nejvyšších hor jednotlivých polských pohoří, a nám se poštěstilo si přímo na vrcholu popovídat s polským mladíkem, který Korunu zdolává. Vrchol zdobí trojstranný kámen se třemi názvy hory - Vrchmezí, Orlica a Hohe Mense, a připomínkou výstupů tří slavných osobností - Josefa II. (1779), amerického prezidenta Johna Quincy Adamse (1800) a Frederyka Chopina (1826). Výhledy bohužel Vrchmezí nenabízí, a rozhledna zanikla po válce, stejně jako turistická chata na kladské straně. Příliš jsme se tedy na vrcholu nezdrželi, krátce posvačili u přístřešku pod vrcholem a vyrazili dále.

obr. vlevo – Olešnice ze svahů Vrchmezí

obr. vpravo - Vrchmezí

Po náročném úseku nás čekalo naopak velmi pohodlných 5 km na Šerlich. Odbočku k prameništi řeky Bělé jsme minuli, zato nás potěšily další nádherné výhledy z Polomského kopce, tentokrát např. na Rozkoš, Hronov a Krkonoše. Také zde stála dřevěná rozhledna, která nepřežila válku. Přes Národní přírodní rezervaci Bukačku, kde nás zaujaly různě pokroucené kmeny původního bukovosmrkového pralesa, jsme došli na vrchol Šerlichu, z nějž jsou výhledy na polskou stranu - přes lanovky a sjezdovky skiareálu Zieleniec na Bystřické hory, i pás pohoří uzavírajících Kladskou kotlinu - Soví hory, Bardské hory a Rychlebské hory. Na svazích Šerlichu se rozkládá stejnojmenná osada, původně obývaná dřevaři a uhlíři, a její součástí je známá Masarykova chata, na jejíž návštěvu jsme byli po 15 ujítených km hodně natěšení. Chata byla postavena v roce 1925 architektem Bohuslavem Fuchsem a neměla to v historii úplně jednoduché. V září 1938 byla přepadena Freikorpssem, a nechybělo mnoho, aby vyhořela. Za války ji pak využívala Hitlerjugend a sloužila také jako zotavovna raněných pilotů Luftwaffe. Všechny nepřízně osudu však přežila a stále slouží turistům jako jediná chata na hlavním orlickohorském hřebeni. V

dřevem obložené jídelně se zachovaly pěkné řezbářské práce Josefa Kubíčka, jehož bratr Leoš je autorem Masarykovy busty před chatou. Tato krásná jídelna se stala dějištěm velice opulentních hodů, které nám připravil příjemně bodrý vrchní. Brokolicovou polévku následoval smažák s bramborem, zapitý řezaným Primátorem. Pepa opět zvolil sekanou. Vyloženě hedonistický pak byl můj dezert, k vídeňské kávě jsem si dal palačinku s borůvkami a zmrzlinou. Líbilo se nám na Šerlichu velmi, ale brzy jsme zase museli dále, měli jsme domluvený sraz s kamarádem na Velké Deštné.

obr. vlevo – NPR Bukáčka

obr. vpravo – Masarykova chata

Čekalo nás 4 km nenáročného stoupání po asfaltce, obtáčející vrchol Malé Deštné. Vrchol Velké Deštné je nevýrazný, plochý a porostlý výhledům bránící klečí. Nepříliš důstojné místo pro nejvyšší horu Orlických hor, s 1 115 metry našeho 9. nejvyššího pohoří. Z první desítky nejvyšších hor našich pohoří mi tak chybí už jen Klínovec, jizerskohorský Smrk a Libín. Sama Velká Deštná je také v desítku našich nejprominentnějších hor, prominence 586 metrů jí zajišťuje 8. příčku. Velkou Deštnou zdobilo v minulosti několik rozhleden, vždy ale padly za oběť nepřízni osudu. Teprve po naší návštěvě byla snad důstojnost hoře navracena, od podzimu 2019 stojí nová rozhledna. Na vrcholu Velké Deštné jsme chvíli čekali na třetího do party. Kamarád Silvestr se za námi musel vyšplhat z Deštného po modré a zelené. Alespoň nám řekl, že kousek pod vrcholem se naskýtají krásné výhledy – a vskutku. Podorlický kraj ležel hluboko pod námi v záři pomalu se sklánějícího slunce, krásně vidět byl i hřeben Orlických hor, který nás čekal, Králický Sněžník a dokonce i Kepník s Šerákem v Hrubém Jeseníku.

obr. vlevo – Malá a Velká Deštná z Šerlichu

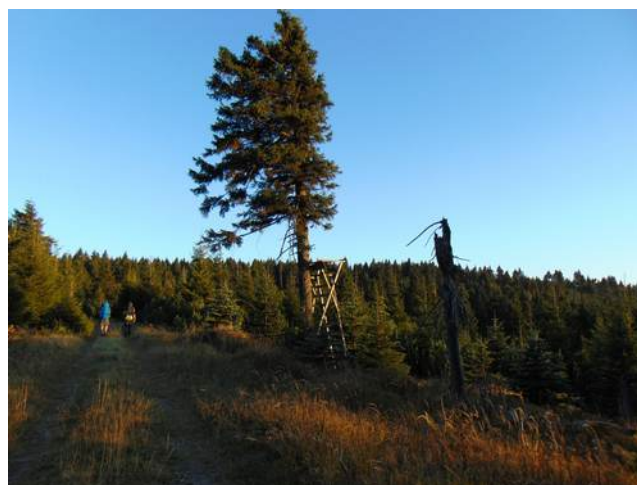
obr. vpravo – Velká Deštná

Poté, co jsme nechali Silvestra trochu vydechnout, jsme vyrazili dál po hřebeni, čekaly nás 4 km na Korunu. Nejprve jsme šli po červené, která obchází horu Jelenku. Jelikož však obchází i Korunu, na kterou jsme chtěli jít, v sedle mezi Jelenkou a Korunou jsme značku na chvíli opustili. A rozhodně jsme nelitovali, krásné zákoutí u jednoho z řopíků nás navnadilo ke krátké pauze na svačinu. Zapadající slunce opět vykouzilo velkou nádheru a pochod na Korunu kolem několika řopíků, zamklých svědků minulosti, jsme si vyloženě užívali. Sama Koruna, s 1 101 metry 2. nejvyšší hora Orlických hor, příliš krásy nenabídne. Původně jsme zde měli stanovený cíl pro druhý den, ale jelikož ještě bylo světlo, vyrazili jsme dále. Další krásné výhledy se nám naskytly na sestupu z Koruny, a to už se smrákalo. V sedle mezi Korunou a Homolí jsme se znovu napojili na červenou, a začali hledat vhodné místo k přespaní. Nakonec jsme vzali zavděk pláckem s vysokou travou nedaleko vrcholu Homole. Opět přišla vhod Pepova celta, bez ní by to v tak vysoké trávě bylo nepříjemné. Silvestr si ještě ukuchtil večeři na vařiči, my pojedli z vlastních zásob a pomalu se uložili k spánku, který byl po 25 kilometrech, celkem už 48, hodně příjemný.

obr. - řopík v sedle mezi Jelenkou a Korunou

obr. vpravo – cestou na Korunu

Další krásné probuzení nám načalo už 3. den. Po deváté hodině jsme vyrazili na další pochod, já se ještě před tím kousek vrátil na vrchol Homole, kde se nalézají zajímavé skalní zjevy, umožňující omezený výhled. Některé zdroje hovoří o Homoli, která má 1 000,5 metrů, jako o naší nejnižší tisícovce, ale tou je pravděpodobně beskydská Šindelná s 1 000,3 metrů. V Orlických horách patří Homoli 10. příčka. Na úvod nás čekalo 3 km po hřebeni ke Kunštátské kapli. Ihned po sestupu nás pěkně rozechřal výstup na Tetřevce, který okořenily další nádherné výhledy – na Homoli s Korunou i přes údolí Divoké Orlice na Bystřické hory. Kunštátská kaple nás vítala už zdálky, její bělostná fasáda se leskla mezi tmavými smrky. Kruhovou kapli Navštívení Panny Marie, jak zní její oficiální název, postavili roku 1760 tyrolští dřevaři, kteří v Orlických horách těžilo dřevo na výdřevu kutnohorských dolů. Po krátké pauze jsme pokračovali, před námi byl 7 km dlouhý úsek po hřebeni na Anenský vrch. Domlouval jsem sraz s posledním členem výpravy Martinem, který ráno přijel do Říček. Místo Pěticestí jsem nakonec zvolil Mezivrší, a to mi pak Martin vyčetl, protože na nás prý tak dlouho čekal, až nám vyrazil naproti. Natrefili jsme na něj u přírodní rezervace Komáří vrch, chránící pěknou horskou bučinu.

Obr. vlevo – Koruna a Homole z Tetřevce

obr. vpravo – Kunštátská kaple

Už ve čtyřech jsme poté zvenčí obdivovali pěchotní srub Průsek, velmi dobře zachovalý objekt těžkého opevnění předválečného Československa. Dva podobné pěchotní sruby Arnošt a Anna se nacházejí přímo na Anenském vrchu, do jednoho z nich se dá dokonce vlézt, Martin nám vyprávěl, jak v něm s kamarády spali při zimním přechodu Orliček. Pod rozhlednou Anna jsme se nejprve trochu najedli, šlo o jakýsi předoběd, neboť hlavní oběd jsme plánovali do Neratova. 17 m vysoká dřevěná rozhledna z roku 2010 nabízí pěkné výhledy, byť jedním směrem již výhledu brání vyrůstající smrky. Bohužel, viditelnost byla velmi mizivá, i hřeben Orliček se Zakletým, Komářím vrchem a nejdále Korunou, po kterém jsme právě přišli, se ztrácel v oparu. Suchý vrch s Bukovou horou byl vidět jen velmi nejasně. Ve vzduchu visela změna počasí, tak jak jí věstila předpověď, odpoledne se mělo zatáhnout. Na Anenském vrchu končí hlavní hřeben Orlických hor, a my se rozloučili i s červenou Jiráskovou cestou, která dále pokračuje na Haničku. Pro 4 km sestup do Hadince jsme volili neznačené lesní cesty. Kvůli osadě Hadinec, německy Otterdorf, jsme si trochu zašli, ale stálo to za to! Nad osadou jsme se nejprve parádně osvěžili v kouzelné tůňce, zejména já s Pepou jsme již po 3 dnech potřebovali umytí opravdu naléhavě. Posléze jsme vkročili na nádhernou louku s krásnými výhledy na Suchý vrch, a podél dalších malebných chalup sestoupili k rozcestí modré značky. Od něj jsme si ještě kousek vyšlápli neznačenou pěšinou ke kapli sv. Anny. Tato kaple z roku 1766 původně odolávala nepříznivému podnebí na Anenském vrchu. Snad právě kvůli lepší odolnosti byla v 19. st. pobita železnými pláty, což působí velmi bizarně. Kvůli výstavbě výše zmíněného opevnění byla v roce 1937 demontována a znovu postavena na současné lokaci u přírodní rezervace Černý důl, chránící jedlobukový prales.

obr. vlevo – Orlické hory z Anenského vrchu

obr. vpravo – Hadinec a Suchý vrch

obr. vlevo – Hadinec

obr. vpravo – Kaple sv. Anny u osady Hadinec

Zastávka u kaple byla kratičká, rychle jsme seběhli zpět na modrou značku, po které nás čekaly 3 km do Neratova, na který jsme byli opravdu natěšení! Neratov, německy Bärnwald, je dnes malou vesnicí s asi 60 obyvateli, ale dá se říci, že za svoji existenci vděčí jedinému člověku – knězi Josefu Suchárovi. V roce 1990 totiž žili v Neratově jen 2 stálí obyvatelé, a kromě několika rekreačních chalup a ruiny kdysi slavného poutního kostela, nic nenasvědčovalo tomu, že v této opuštěné sudetské vesnici kdysi kloktal život. Josef Suchár, elektrikář tajně vysvěcený na kněze tři roky před pádem režimu, se poprvé ocitl v Neratově jako vedoucí dětského tábora. V kostele s propadlou střechou tehdy vyrůstaly nalétové dřeviny. Po změně společenských poměrů se stal knězem v Kunvaldu a do Neratova přijel hned v roce 1990, aby kostel s dobrovolníky vyčistil a pokusil se zachránit co se dalo. Královéhradecký biskup Karel Otčenášek si ovšem jako podmínku k uvolnění většího finančního obnosu na opravu kostela vymínil, že Suchár do Neratova “přitáhne” lidi, kteří v něm budou žít. Kněz se úkolu nezalekl, v roce 1992 založil Sdružení Neratov, které se stará o osoby s lehčím mentálním postižením, kteří pracují v chráněných dílnách, a o postižené děti, žijící v pěstounských rodinách. Když počet obyvatel Neratova překročil 40, začal se plnit Suchárův sen a kostel se začal opravovat. V roce 2006 získal konečně novou střechu. Dnes je kromě kostela v Neratově hospoda, pivovar, obchod, zahradnictví a několik ubytovacích zařízení. Zázrak? My jsme každopádně po úvodním navnazení několika krásnými chalupami začali v obchodě a následně pokračovali v hospodě, vždyť jsme byli už značně unavení a hlavně hladoví! Okusili jsme samozřejmě místní pivo Prorok, které jsme si vzali i sebou do petek. Grepový radler byl velmi osvěžující. Hlad jsem zahnal hrstkovou polévkou, kuskusem se zeleninou a jako zasloužený dezert přišel sachr k lattěčku. Pepa si dopřál kuřecí stehno s kaší. Vše vynikající! Rozseděli jsme se opravdu pořádně, a zvedali se dost neochotně. Ale čas opět pokročil do pozdního odpoledne, a ještě nás čekala návštěva kostela. Kostel Nanebevzetí Panny Marie byl vystavěn v roce 1733 okruhem italského architekta Alliprandiho, jeho stavitel Reina se na stavbě zabil po pádu z lešení. V roce 1945 dostal zásah protitankovou střelou Rudé armády a vyhořel. Jeho opravování bylo zastaveno v roce 1956, namísto toho byl dvakrát určen k demolicí, k ní naštěstí nedošlo. Díky výše popsaným snahám Josefa Suchára bylo opraveno průčelí a hlavně, vybudována prosklená střecha. Dojmy uvnitř tohoto gigantického prostoru (kostel je 50 m dlouhý a 20 m vysoký) jsou stěží popsateľné. Prosklenou střechou dopadá světlo na holé neomítnuté zdi, do kdysi jistě bohatě vyzdobeného interiéru barokního kostela. Současná výzdoba je velmi skromná, ale méně znamená někdy více... Ještě než jsme vyrazili dále, nabrali jsme si trochu zeleniny v

samoobslužném zahradnictví, Silvestr s Pepou dokonce plánovali, co si večer uklohní na vařiči. Neratov nás zkrátka nadchl, ale museli jsme dále. A jelikož se má v nejlepším přestat, ukončím zde druhý díl, věnovaný přechodu Orlických hor. Na to, jak jsme se popasovali se změnami počasí a jak jsme přešli Králický Sněžník, se podíváme v díle třetím.

obr. nahoře – Neratov

obr. dole – samoobslužné zahradnictví v Neratově

obr. vlevo – Neratovská hospoda

Obr. vpravo – Kostel Nanebevzetí Panny Marie

obr. vpravo – hodování v Neratově